

Factsheet

Voorschrijfgedrag bij mensen met probleemgedrag bij dementie in verpleeghuizen

Afdeling Ouderengeneeskunde

UNO Amsterdam
universitair netwerk ouderenzorg

Peiling Psychofarmaca

- In deze factsheet zijn de resultaten van de peiling 'Psychofarmaca 2024-2025' van [Leren van Data](#) weergegeven.
- Het doel was in kaart brengen in hoeverre voorschrijfgedrag bij mensen met probleemgedrag bij dementie conform de [Verenso-richtlijn](#) was, en wat redenen voor afwijken waren.
- De peiling vond plaats onder intramuraal verblijvende cliënten in 12 deelnemende Nederlandse verpleeghuisorganisaties, bij wie in de periode okt 2024-feb 2025 een psychofarmacon was gestart, gestopt, gewijzigd of geëvalueerd en waarover de medisch behandelaar ten minste één vragenlijst had ingevuld (n = 1980) .
- Het onderzoek bestond uit kwantitatieve analyses van een vragenlijst die was opgenomen in het elektronisch patiëntendossier Ysis (Gerimedica), welke opkwam als in de rapportage een psychofarmacon werd genoemd.
- Het medicatievoorschrift kon 'continu', 'zo nodig' of 'eenmalig' zijn, en over één voorschrift kunnen meerdere formulieren zijn ingevuld (bijvoorbeeld eerst medicatie starten, en daarna de dosis wijzigen).

Kenmerken van bewoners

Geïnccludeerde cliënten waren:

- Verpleeghuisbewoners met:
 - Parkinson- of lewybodydementie
 - Een andere vorm van dementie of gelijkgestelde aandoening zoals de ziekte van Alzheimer, vasculaire dementie, mengbeelddementie, frontotemporale dementie, ziekte van Huntington, syndroom van Korsakov, NAH (CVA, traumatisch hersenletsel etc.)
- Bij wie een psychofarmacon was gestart, gestopt, gewijzigd of geëvalueerd, waarover de medisch behandelaar een vragenlijst heeft ingevuld

Kenmerken	Aantal bewoners (n=1980, %)
Geslacht:	
Vrouw	1202 (61%)
Man	778 (39%)
Gemiddelde leeftijd:	83 jaar
Type dementie:	
Parkinson of Lewy Body	137 (7%)
Overig	1843 (93%)

Medicatie conform richtlijn

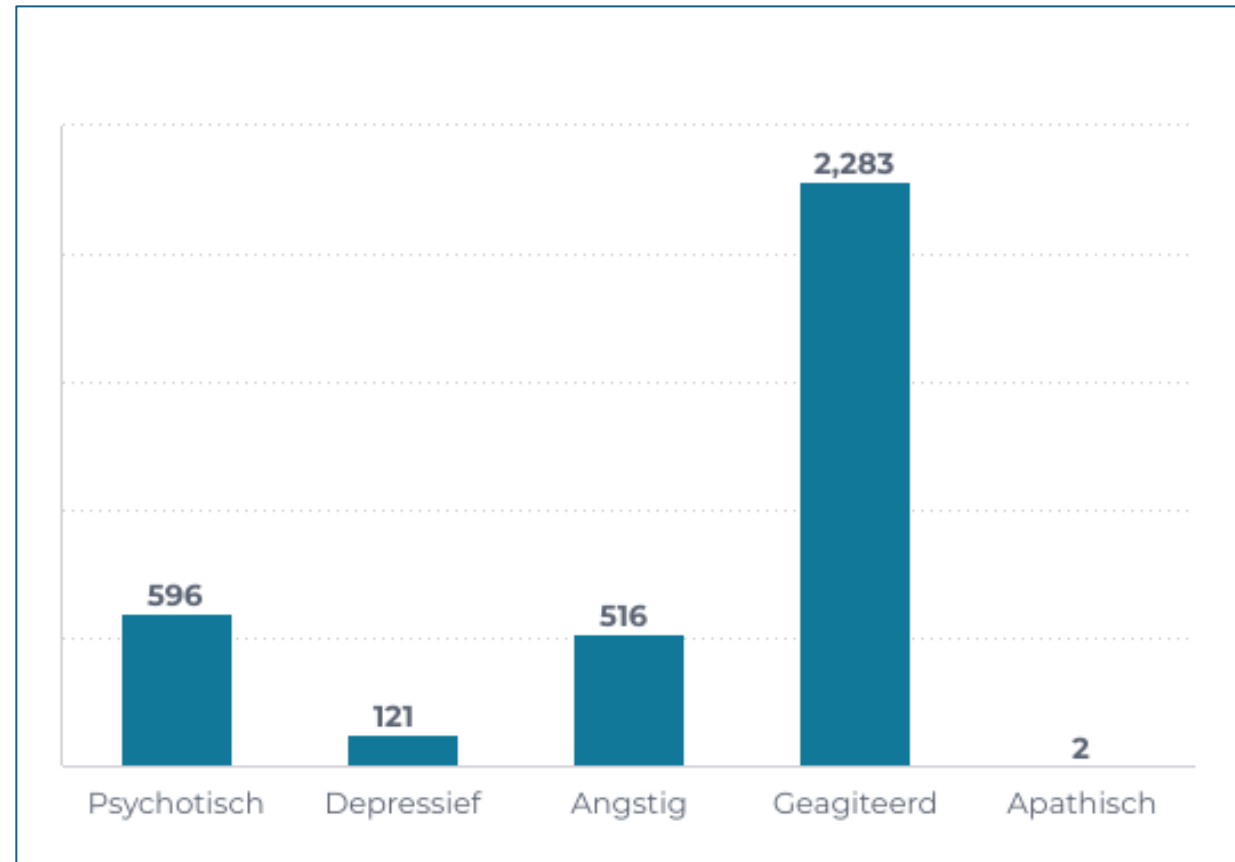
De medicatievoorschriften die per type probleemgedrag als conform de richtlijn zijn gerekend:

Type probleemgedrag	Specificatie	Conform gerekende medicatie
Depressief gedrag		citalopram escitalopram paroxetine sertraline nortriptyline
Angstig gedrag		lorazepam & oxazepam
Psychotisch gedrag	Lewybody- of parkinsondementie	clozapine risperidon rivastigmine
	Overige dementie	haloperidol & risperidon
Geagiteerd gedrag	Agressie, roepgedrag, aandacht vragen en seksueel ontremd gedrag	haloperidol & risperidon
	Nachtelijke onrust	melatonine & trazodon
Apathisch gedrag	Alleen bij Lewybody- of parkinsondementie	rivastigmine

Ingevulde formulieren per type probleemgedrag

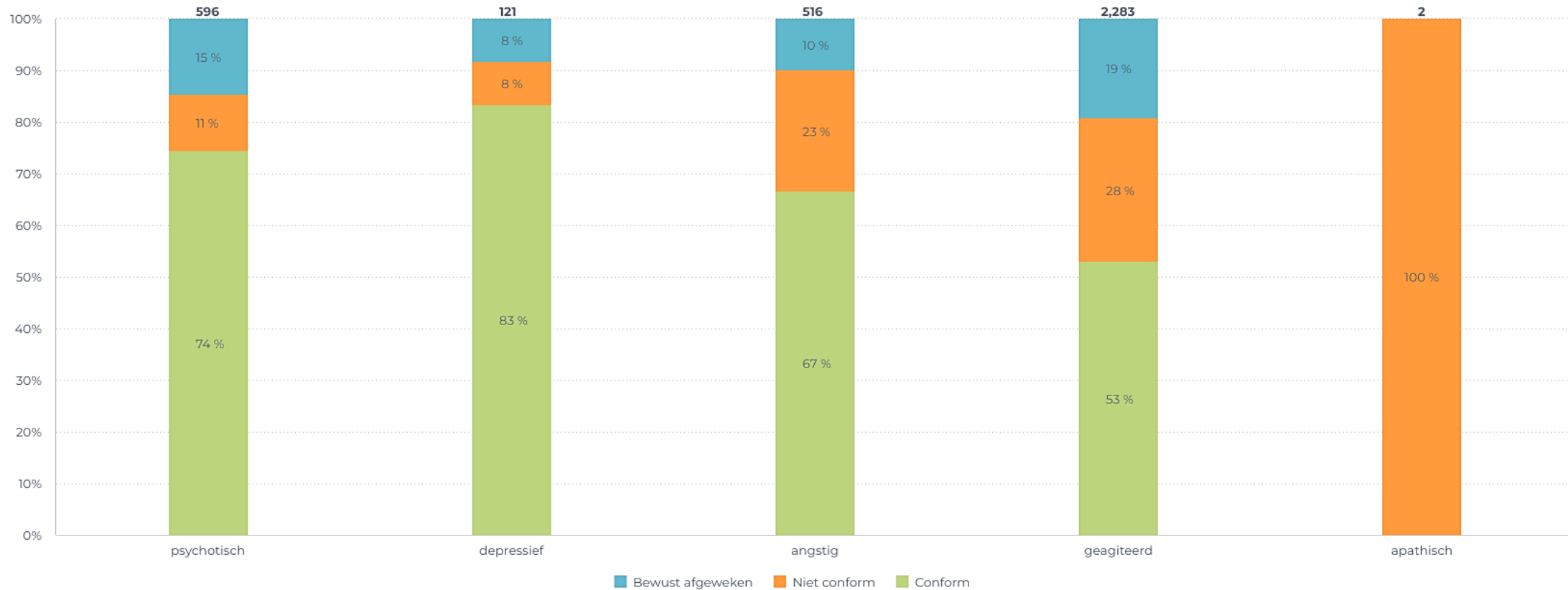
Aantal formulieren dat is ingevuld (n=3518), per type probleemgedrag. NB: over 1 voorschrift konden meerdere formulieren worden ingevuld, bijv. bij starten, evalueren, wijzigen en stoppen

Conformiteit voorgeschreven middelen, per gedraging

Aantal ingevulde formulieren over prescripties met indicatie probleemgedrag bij dementie, zowel **continue** als **zo nodig** voorschriften, naar type probleemgedrag

Psychotisch gedrag

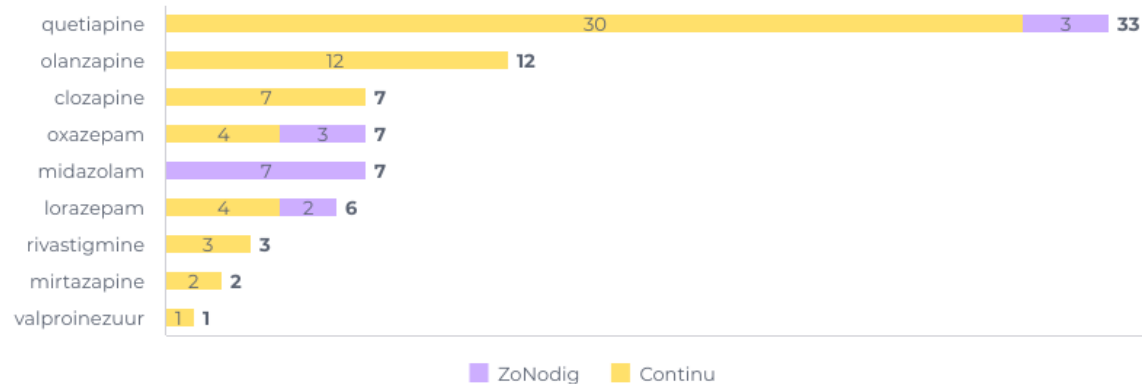

Middelen voorgeschreven buiten de richtlijn

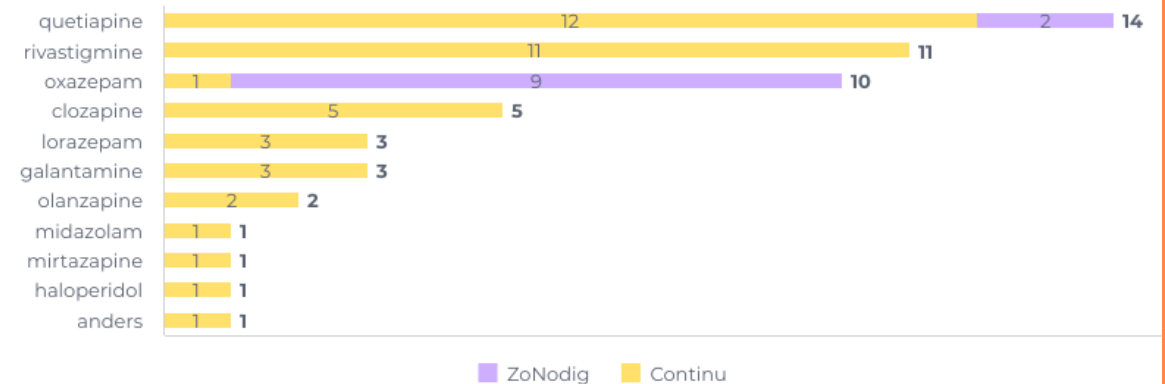
Psychotisch gedrag

Middelen die buiten de richtlijn werden voorgeschreven aan cliënten met psychotisch gedrag als uiting van probleemgedrag bij dementie. Gesplitst naar **bewust afgeweken** van de richtlijn, en **niet conform** de richtlijn.

Bewust afgeweken

Niet conform

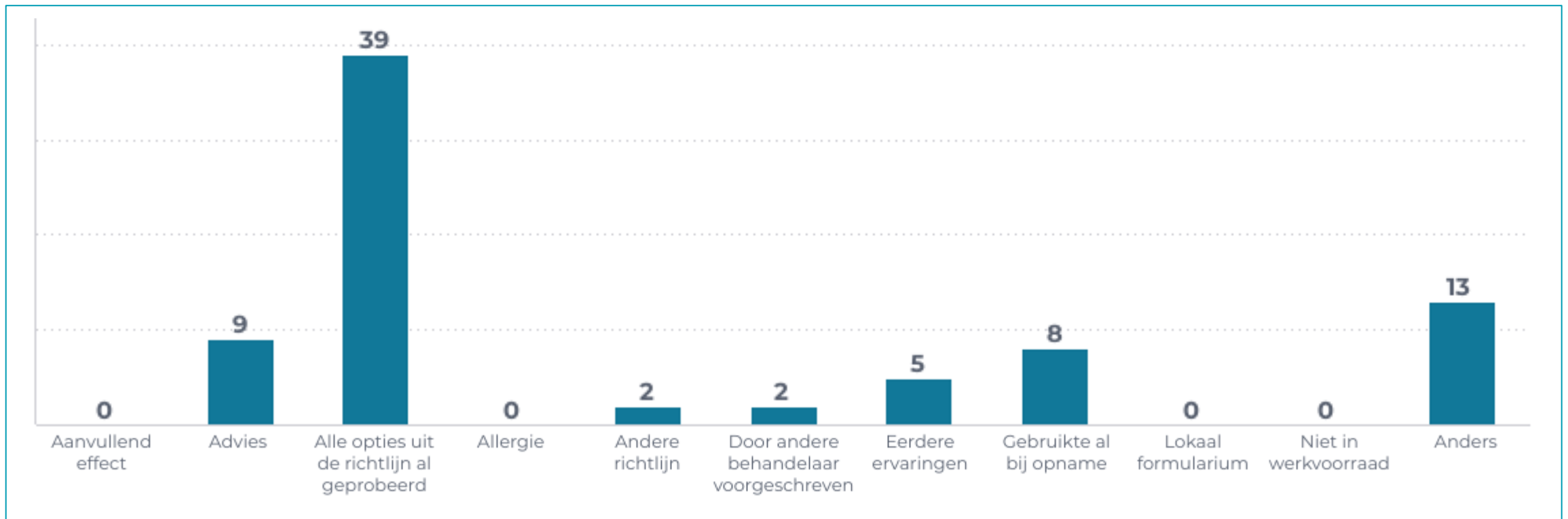

Redenen om af te wijken van de richtlijn

Psychotisch gedrag

Redenen gegeven voor het **bewust** afwijken van de richtlijn

Redenen om af te wijken van de richtlijn

Psychotisch gedrag

Er werd een toelichting gegeven als gekozen werd voor 'anders', en er werd **optionele** toelichting gegeven worden als **alle opties uit de richtlijn al geprobeerd** waren, hierbij werden onderstaande verklaringen gegeven:

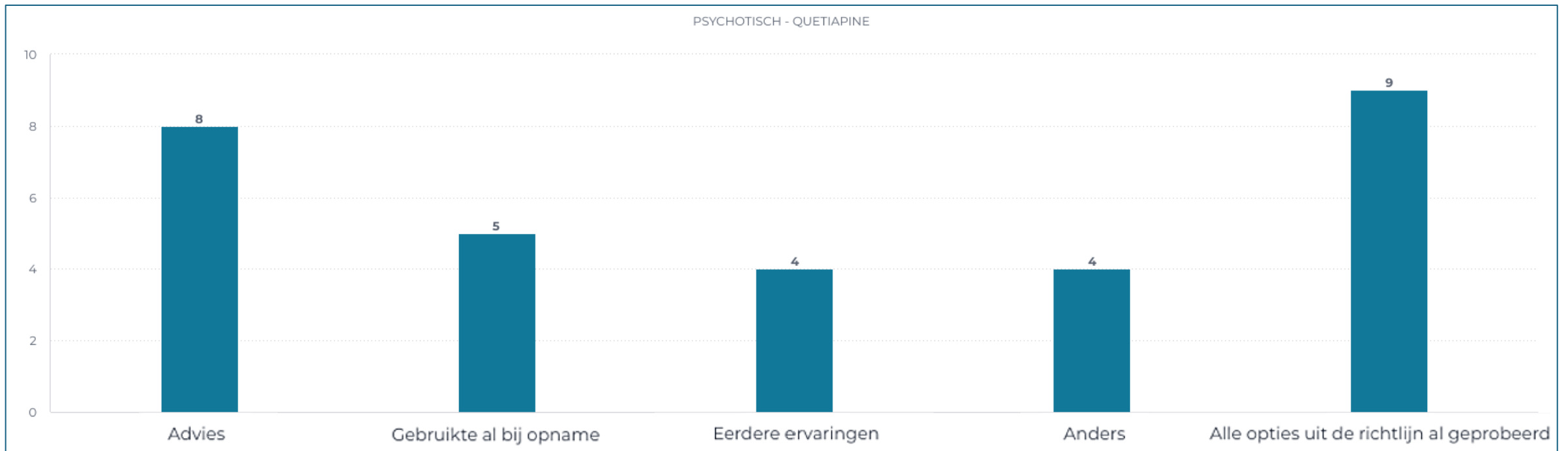
- Averechts effect eerdere medicatie
- Negatieve bijwerkingen
- Voorkeur familie
- Beleid eerder gestart door andere arts

Redenen vaak afgeweken middelen

Psychotisch gedrag - quetiapine

Opgegeven redenen voor het bewust buiten de richtlijn voorschrijven van **quetiapine** continu voor de indicatie psychotisch gedrag.

Angstig gedrag

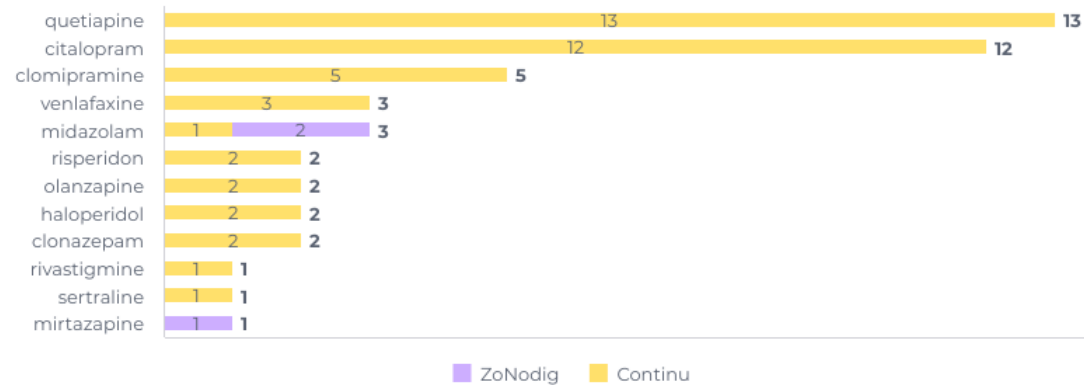

Middelen voorgeschreven buiten de richtlijn

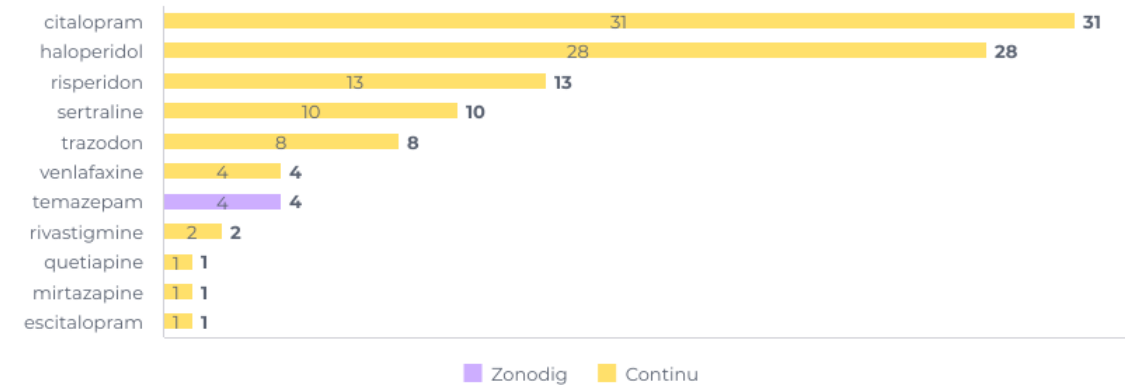
Angstig gedrag

Middelen die buiten de richtlijn werden voorgeschreven aan cliënten met angstig gedrag als uiting van probleemgedrag bij dementie. Gesplitst naar **bewust afgeweken** van de richtlijn, en **niet conform** de richtlijn.

Bewust afgeweken

Niet conform

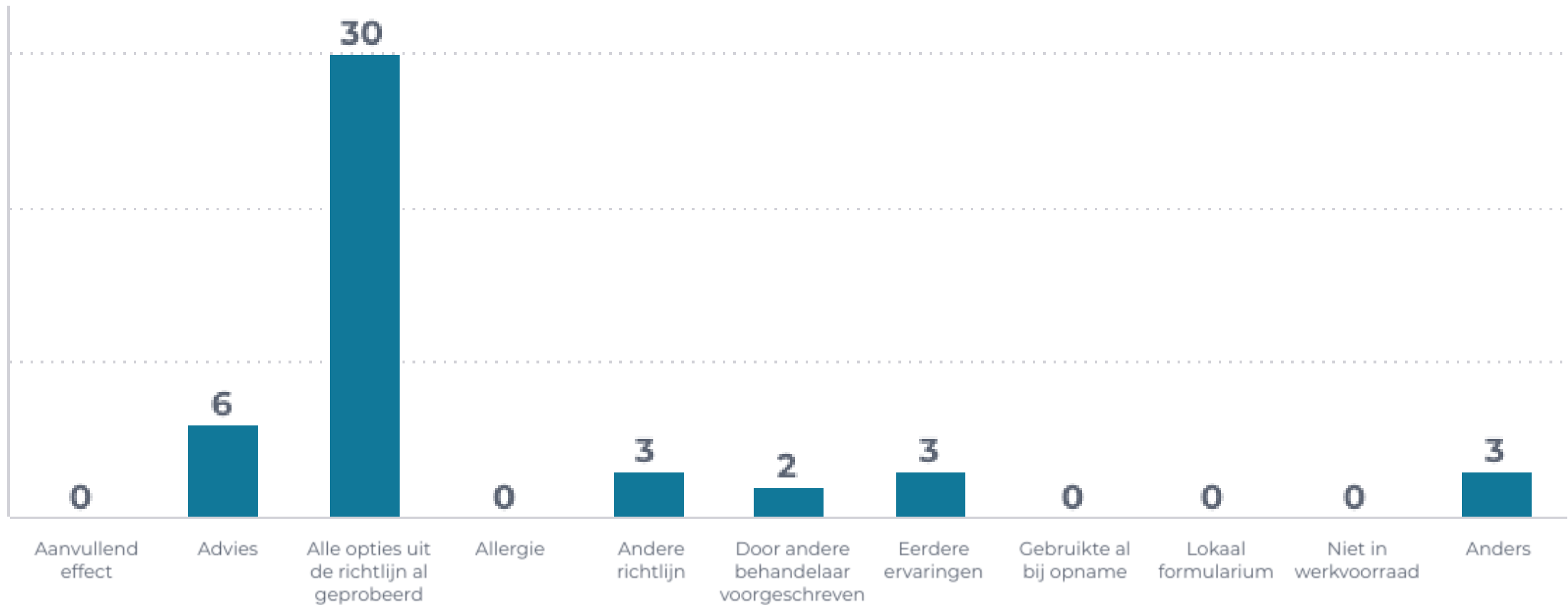

Redenen om af te wijken van de richtlijn

Angstig gedrag

Redenen gegeven voor het **bewust** afwijken van de richtlijn

Redenen om af te wijken van de richtlijn

Angstig gedrag

Er werd een toelichting gegeven als gekozen werd voor 'anders', en er werd **optionele** toelichting gegeven worden als **alle opties uit de richtlijn al geprobeerd** waren, hierbij werden onderstaande verklaringen gegeven:

- Onvoldoende effect benzodiazepines
- In overleg met psychiater

Depressief gedrag

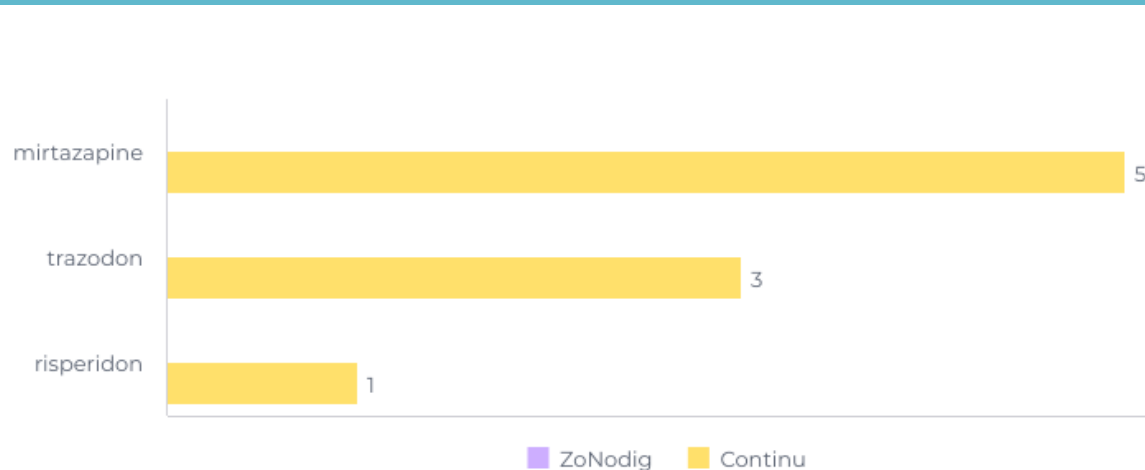

Middelen voorgeschreven buiten de richtlijn

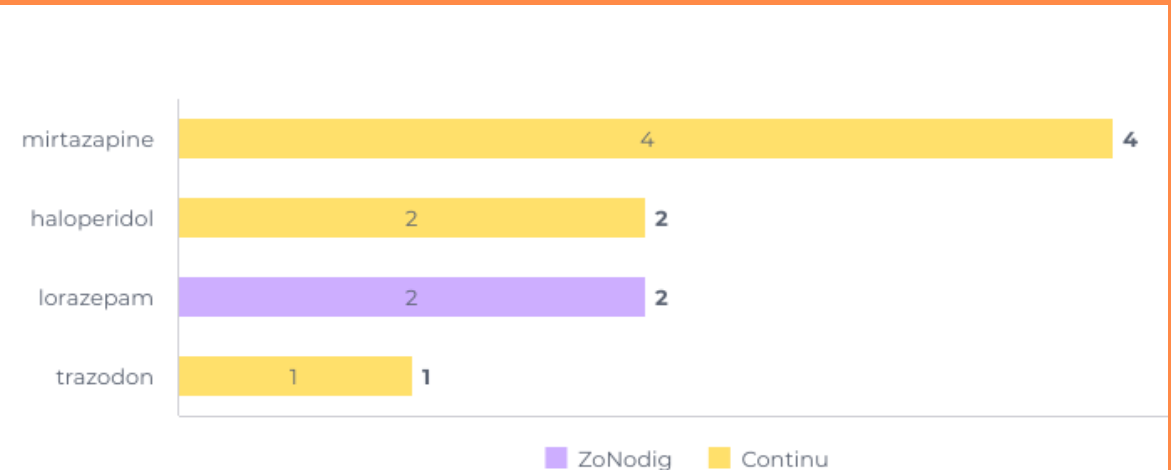
Depressief gedrag

Middelen die buiten de richtlijn werden voorgeschreven aan cliënten met depressief gedrag als uiting van probleemgedrag bij dementie. Gesplitst naar **bewust afgeweken** van de richtlijn, en **niet conform** de richtlijn.

Bewust afgeweken

Niet conform

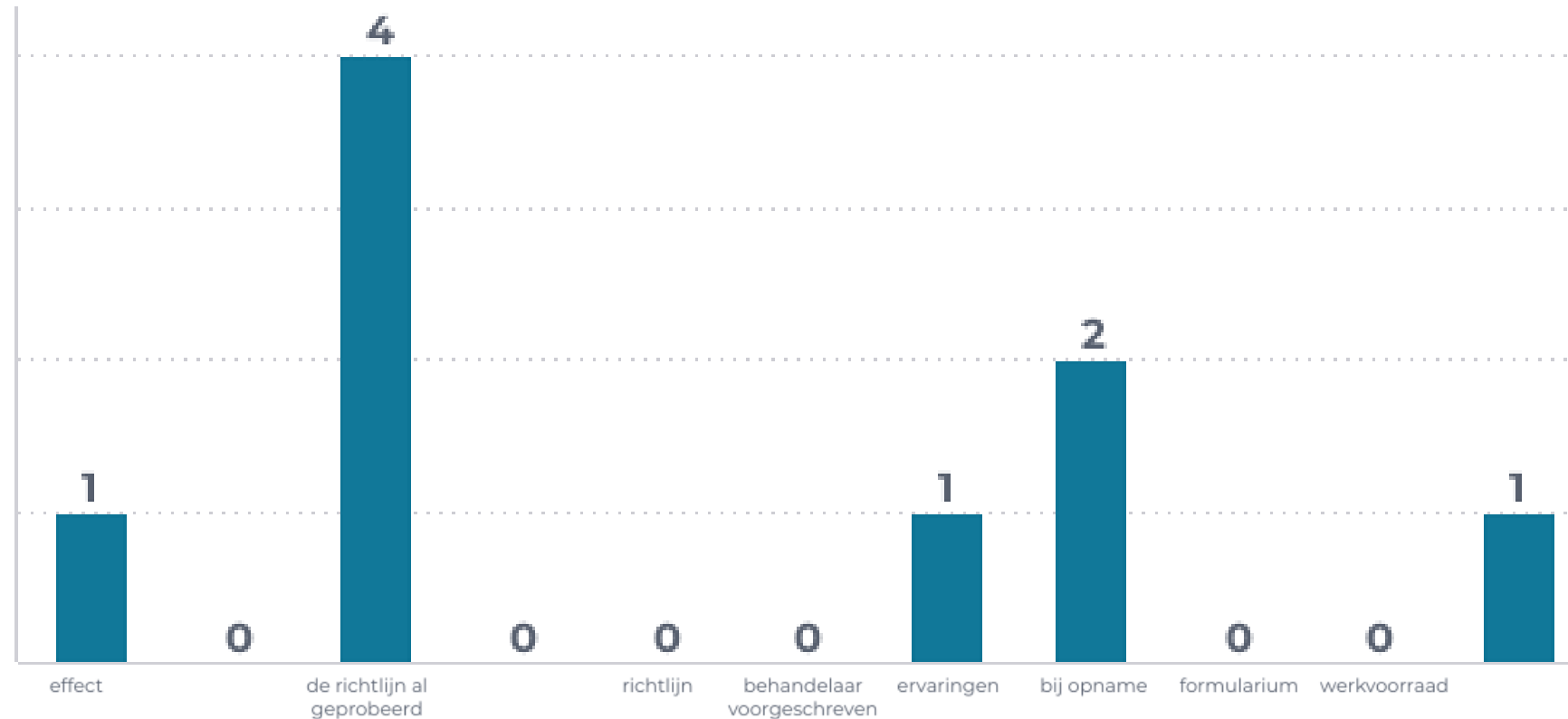

Redenen om af te wijken van de richtlijn

Depressief gedrag

Redenen gegeven voor het **bewust** afwijken van de richtlijn

Redenen om af te wijken van de richtlijn

Depressief gedrag

Er werd een toelichting gegeven als gekozen werd voor 'anders', en er werd **optionele** toelichting gegeven worden als **alle opties uit de richtlijn al geprobeerd** waren, hierbij werden onderstaande verklaringen gegeven:

- Onvoldoende effect benzodiazepines
- In overleg met psychiater/kaderarts

Geagiteerd gedrag

Opgesplitst in de volgende gedragingen:

- Nachtelijke onrust
- Overig geagiteerd gedrag

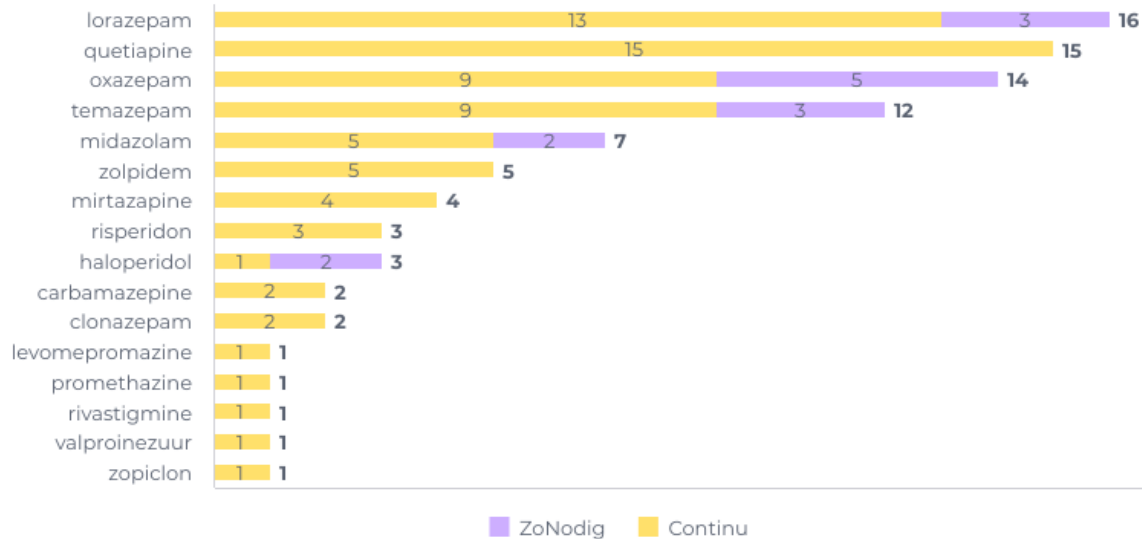

Middelen voorgeschreven buiten de richtlijn

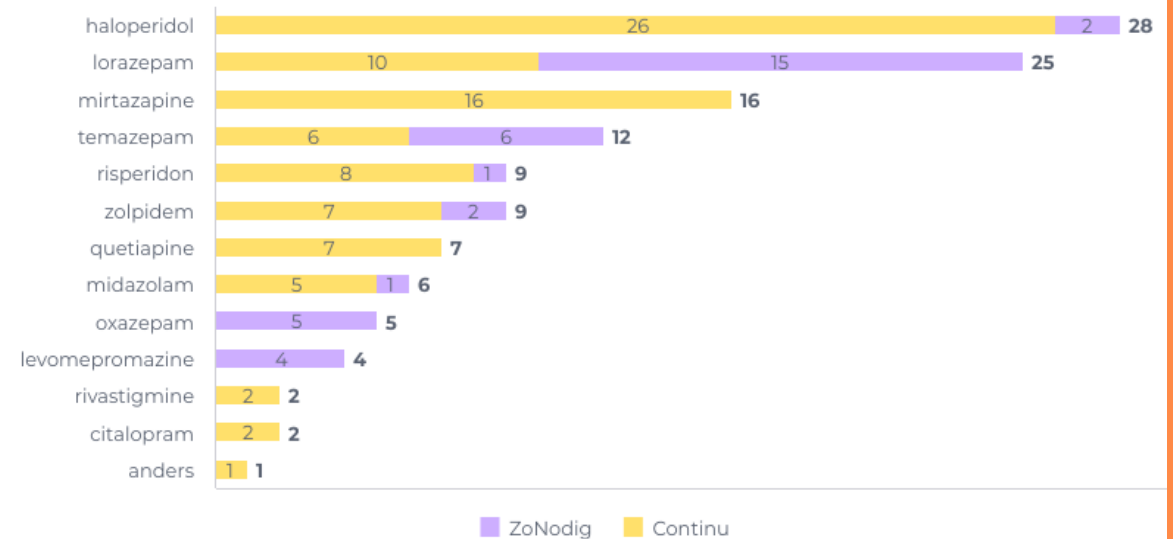
Geagiteerd gedrag – nachtelijke onrust

Middelen die buiten de richtlijn werden voorgeschreven aan cliënten met nachtelijke onrust als uiting van probleemgedrag bij dementie. Gesplitst naar **bewust afgeweken** van de richtlijn, en **niet conform** de richtlijn.

Bewust afgeweken

Niet conform

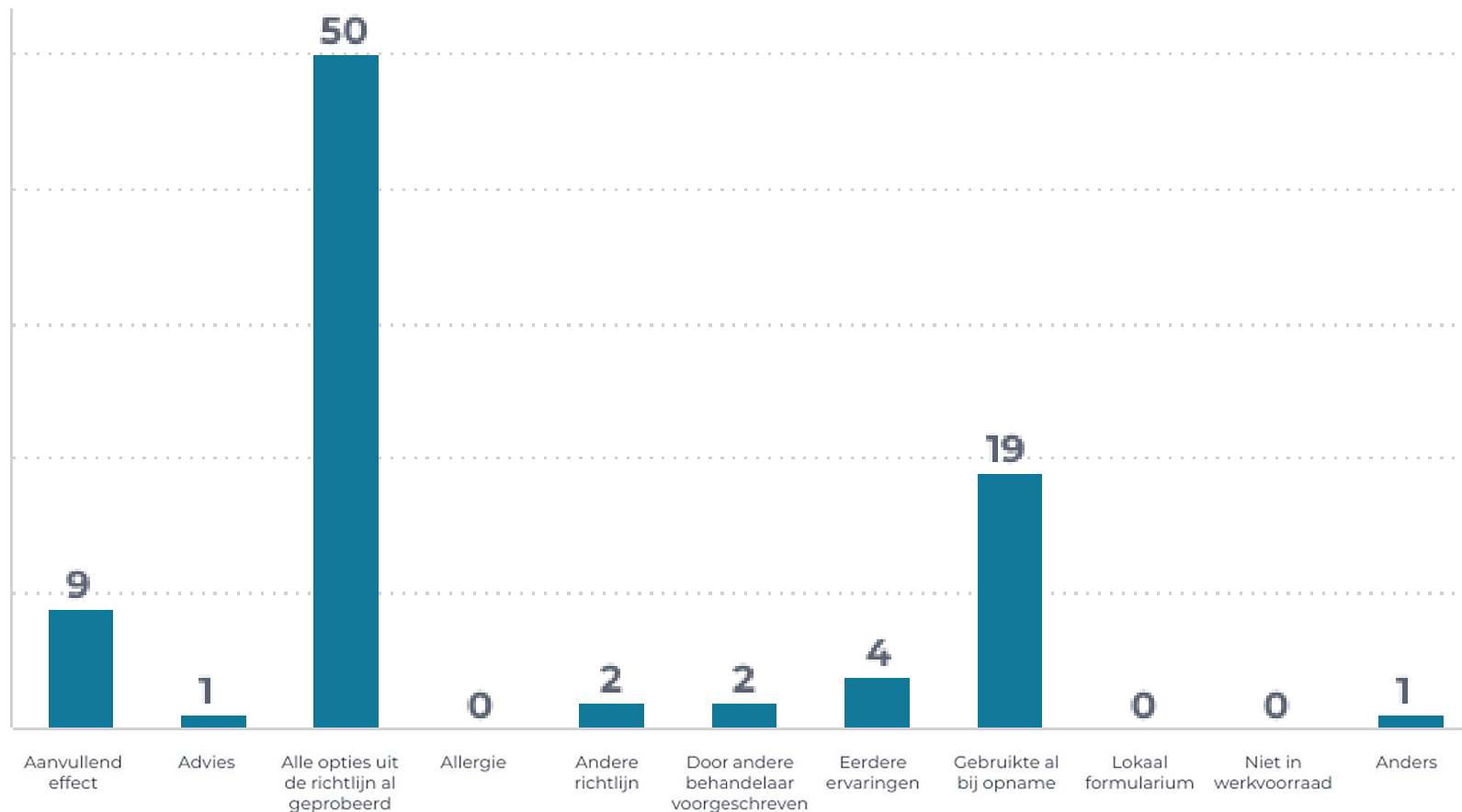

Redenen om af te wijken van de richtlijn

Geagiteerd gedrag – nachtelijke onrust

Redenen gegeven voor het **bewust** afwijken van de richtlijn

Redenen om af te wijken van de richtlijn

Geagiteerd gedrag – nachtelijke onrust

Er werd een toelichting gegeven als gekozen werd voor 'anders', en er werd **optionele** toelichting gegeven worden als **alle opties uit de richtlijn al geprobeerd** waren, hierbij werden onderstaande verklaringen gegeven:

- Onvoldoende effect richtlijn-geïndiceerde medicatie
- Voorkeur familie

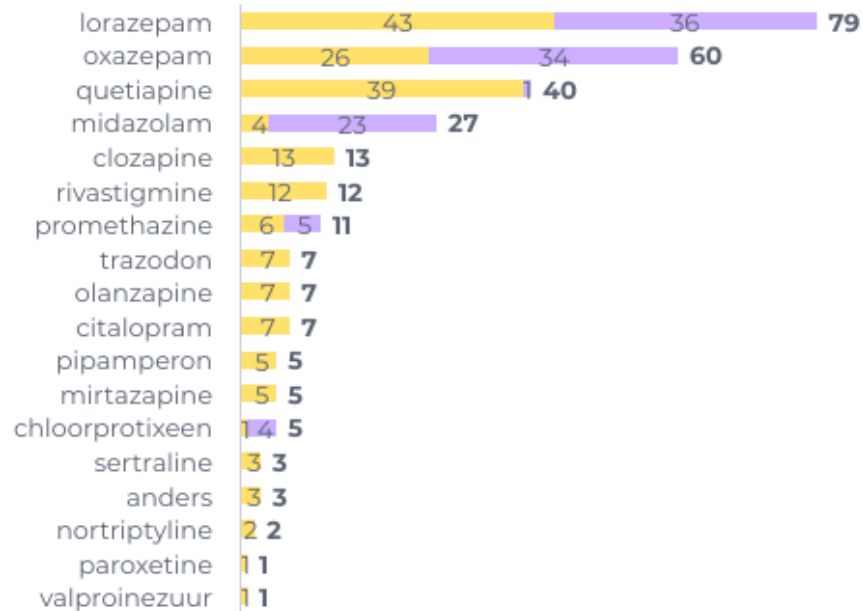

Middelen voorgeschreven buiten de richtlijn

Geagiteerd gedrag: agressie, roep-, aandacht vragend & seksueel ontremd gedrag

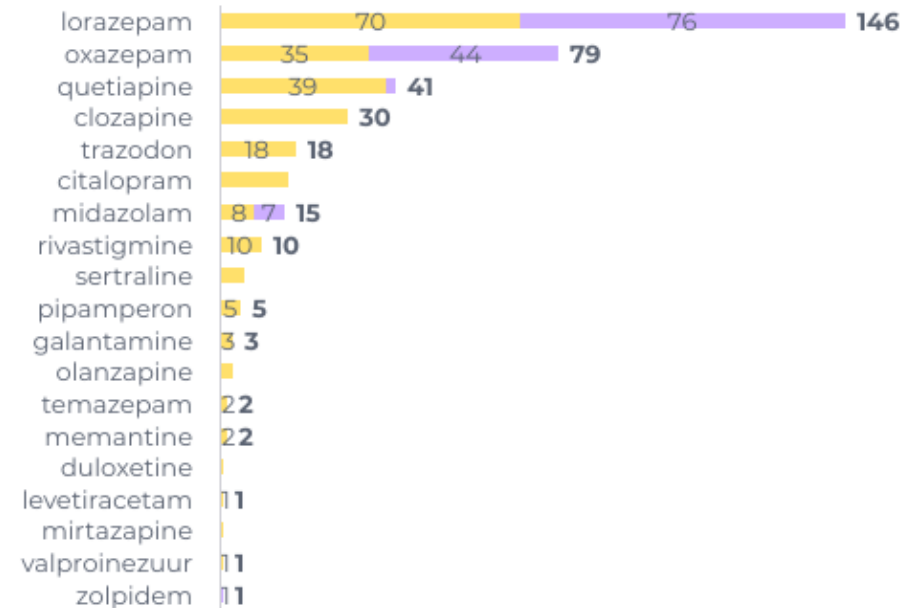
Middelen die buiten de richtlijn werden voorgeschreven aan cliënten met geagiteerd gedrag (zonder nachtelijke onrust) als uiting van probleemgedrag bij dementie. Gesplitst naar **bewust afgeweken** van de richtlijn, en **niet conform** de richtlijn.

Bewust afgeweken

ZoNodig Continu

Niet conform

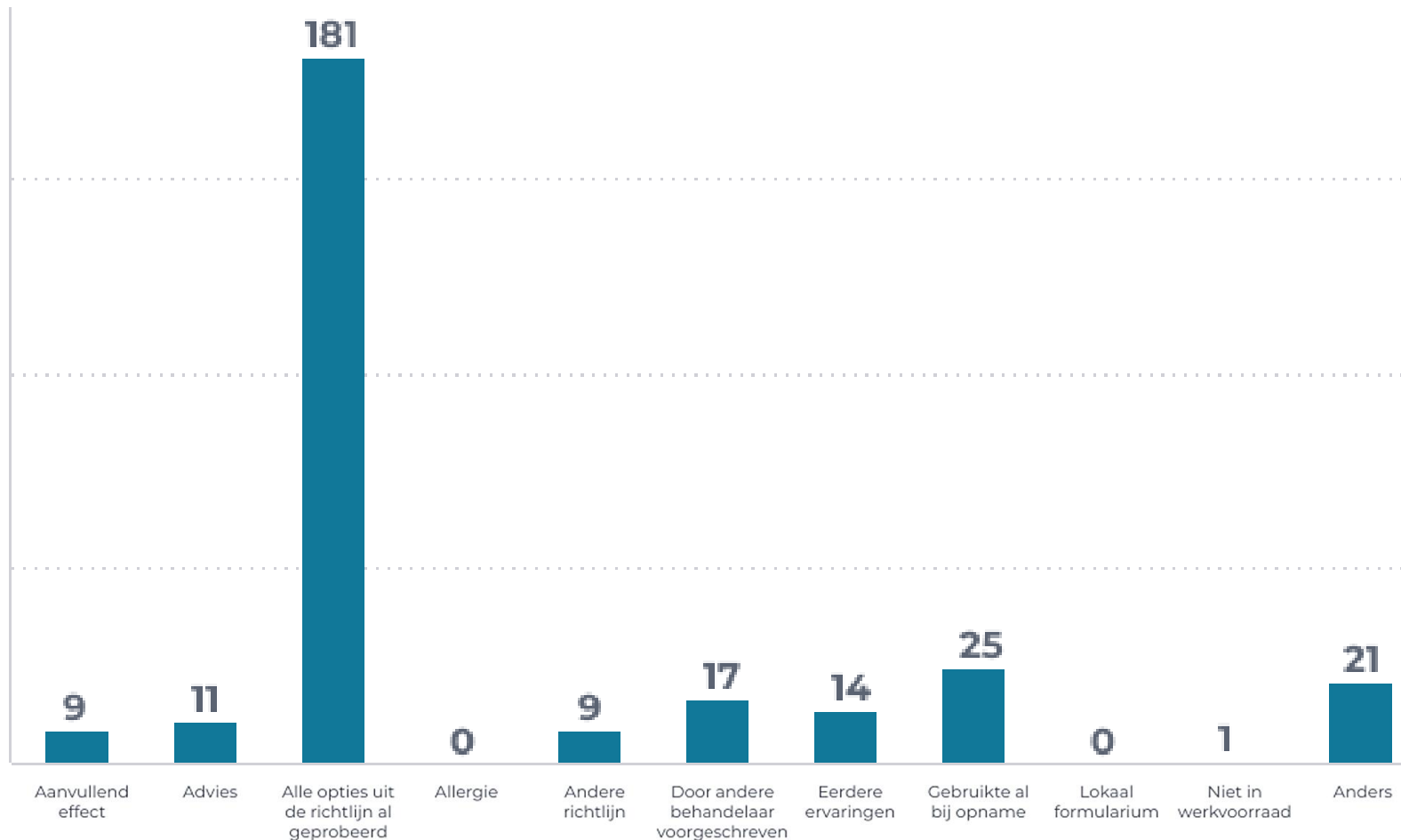

ZoNodig Continu

Redenen om af te wijken van de richtlijn

Geagiteerd gedrag: agressie, roep-, aandacht vragend & seksueel ontremd gedrag

Redenen gegeven voor het **bewust** afwijken van de richtlijn

Redenen om af te wijken van de richtlijn

Geagiteerd gedrag – agressie

Er werd een toelichting gegeven als gekozen werd voor 'anders', en er werd **optionele** toelichting gegeven worden als **alle opties uit de richtlijn al geprobeerd** waren, hierbij werden onderstaande verklaringen gegeven:

- Onvoldoende effect richtlijn-geïndiceerde medicatie
- Bijwerkingen
- Noodmiddel bij ernstige uiting agressie
- In overleg met psychiater
- Voorkeur familie
- Gebruikte middel al langer

Redenen om af te wijken van de richtlijn

Geagiteerd gedrag – roepgedrag

Er werd een toelichting gegeven als gekozen werd voor 'anders', en er werd **optionele** toelichting gegeven worden als **alle opties uit de richtlijn al geprobeerd** waren, hierbij werden onderstaande verklaringen gegeven:

- Contra-indicatie richtlijn geïndiceerde middelen
- Overleg met CCE

Redenen om af te wijken van de richtlijn

Geagiteerd gedrag – aandacht vragend gedrag

Er werd een toelichting gegeven als gekozen werd voor 'anders', en er werd **optionele** toelichting gegeven worden als **alle opties uit de richtlijn al geprobeerd** waren, hierbij werden onderstaande verklaringen gegeven:

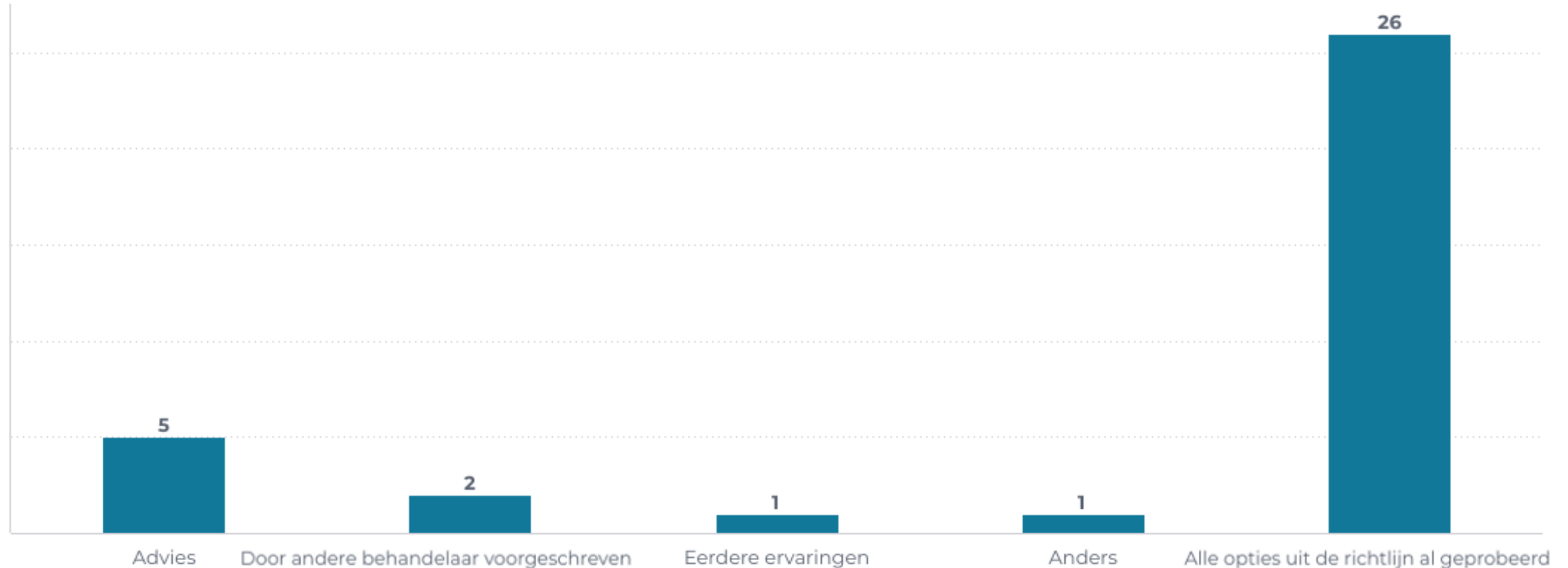
- Bijwerkingen
- Onvoldoende effect richtlijn-geïndiceerde medicatie
- Voorkeur familie

Redenen vaak afgeweken middelen

Geagiteerd gedrag – lorazepam bij agressie

Opgegeven redenen voor het bewust buiten de richtlijn voorschrijven van **lorazepam** continu voor de indicatie geagiteerd gedrag-agressie bij dementie.

Conclusie

- Bij psychotisch, angstig, depressief en geagiteerd gedrag lag de conformiteit van voorschriften tussen de 53-83%.
- In 8-19% van de voorschriften is bewust afgeweken van de richtlijn.
- Bij alle gedragingen behalve seksueel ontremd gedrag was 'alle opties uit de richtlijn al geprobeerd' de voornaamste reden voor bewust afwijken.
- Bij geagiteerd gedrag en psychotisch gedrag werd het vaakst niet conform de richtlijn voorgeschreven.

Colofon

Factsheet

Voorschrijfgedrag bij mensen met probleemgedrag bij dementie in verpleeghuizen

Resultaten peilstations Leren van Data 2024-2025

Met dank aan de peilstations:

De Waalboog
Omring
Kennemerhart
Liemerije
Tante Louise
Marga Klompé

Zorggroep Maas en Waal
Cordaan
Oosterlengte
Atlant
IJsselheem
Florence

April 2026. Universitair Netwerk Ouderenzorg (UNO Amsterdam), Amsterdam UMC.

Deze publicatie is tot stand gekomen in het kader van het programma Leren van Data, een samenwerkingsverband tussen UNO Amsterdam, Verenso en het Nivel.

Contact: lerenvandata@amsterdamumc.nl

Auteurs

Fenne Wouters
Nienke Fleuren
Karlijn Joling
Bowien van Bommel